

Nr 1 2018 Årgång 25. Utgiven av Västergötlands spelmansförbund.

Västgöta spelmannen

Protokoll fört vid sammanträde med spelmän
från Västergötland, samlade i Borås den 12 sept.
1948.

Närvarande spelmän:

Bertil Andersson Bor 1288 Markborg.

Olof Andersson Långgatan 18 Hjo.

Tore Brismann Bor 53 Alene. Tel 109

Torsten Edlund Bor 7614

Innehåll

Styrelsen informerar

Inbjudan till Årsmöte

Vad är folkmusik?

Folkfest i Ulricehamn

Är du en traditionsbärare?

Edvard Johnsson, spelman

Vos möter Bryngelsson

Västgötalåtar med kvinnliga förtecken

Johanna i Halla

Kafferast

Västergötlands Spelmansförbund 70 År

Konsulterande: 1948 - 2018

Riksspelman Gustaf Vetter, Salaz. 15c/Bellmanekamer
Tel. 810.

Västgöta spelmannen

Nr 1 - 2018 Årgång 25.

Utgiven av Västergötlands
Spelmansförbund

Utkommer med tre nummer per år planerade till veckorna 6, 22, och 41. Material till tidningen sänds, om ej annat anges, till Tidningens adress **senast 5 veckor före utgivningsdatum.** **Presstopp för Nr 2 - 2018 är den 18 april.**

Annonser införs i mån av utrymme efter diskussion med redaktionen. **Annonsspriser:** Helsida – 1200 kr; Halvsida – 600 kr; 2 sp x 100 mm – 400 kr; 1 sp x 100 mm 200 kr. Medlemmar annonserar gratis.

Tidningens postadress är redaktörens. Artiklar, foton mm sänds via E-post endast till:
vsf.redaktion@outlook.com

Redaktionskommittén består av:

Michael Eriksson **Redaktör.**

Tövevägen 2, 523 99 Hökerum.

Tel. 073-826 77 21. kalaspaff@icloud.com

Anders Brissman, **även förbundets kassör,** Tibro Tel. 072-528 91 28.
kassor@vsf.nu

Ann-Katrin "Olga" Hellner, Lerdala.
Tel. 0708-74 44 14.

olga.hellner@gmail.com

Susanne Lind, Lerdala.

Tel. 073-052 13 14. susanne@fiolind.se

Kristin Svensson, Göteborg.

Tel. 070-342 86 25. kristin@fornfela.se

Ola Wirtberg, Lerdala **Grafisk form**
Tel: 0708-55 88 23. ola.wirtberg@telia.com

Ansvarig utgivare för Västgötaspelmannen, och Ordförande för förbundet: Per Oldberg, Borås. Tel. 070-273 83 63.
ordforande@vsf.nu

Medlemsavgift för år 2018: 350:-/person. Medlem under 18 år 150:-. Enbart prenumeration 100:-/år. Bankgiro: 5949-4591.

Tidningen är tryckt på miljövänligt papper vid Handelstryck, Borås.

För att du ska få tidningen till rätt adress, meddela eventuell adressändring till förbundets kassör.

Omslagsbild:

Faximil från protokoll fört vid möte med spelmän samlade i Borås den 12 september 1948 för bildandet av Västergötlands Spelmansförbund. Foto se sid 3.

Arkivletare: Anders Brissman och Ola Wirtberg.

Ledare

Så var det då här, det nya året, 2018. Ett, som jag hoppas, spännande folkmusikår som bara ligger och väntar på oss. Det kommer att innehålla både kurser, stämmor, festivaler och, inte minst, spelträffar. När det gäller kurser så är det nu klart att vi kör en tredje omgång av *Västgötalåtar!* med Jenny Gustafsson på Axevalla folkhögskola i höst. Vi ligger i startgroparna för att följa upp denna kurs med en ny kurs men med en annan kursledare och en aningens annat innehåll. Om det blir våren eller hösten 19 återstår att se men klart är att det blir tre helger även här. Mer info kommer längre fram.

Stämmorna tuffar på med flaggskeppet Ornunga i täten. En stämma som börjar göra sig känd långt utanför landskapet, inte minst tack vare fjolårets nomineringen till Folk och Världsmusikgala i kategorin Årets Arrangör. Stämman är även föreslagen till årets gala i samma kategori. Gå in på folkgalan.se och läs de strålande omdömena om Ornunga och arrangörsföreningarna! Där kan man även se att vår egen Sjövikskurs är föreslagen i samma kategori. Det värmer verkligen då Sjövik är vårt eget arrangemang, en riktig hörnpelare i vår verksamhet. Vi har Sjövik att tacka för mycket stora delar av den återväxt vi ser bland västsvenska spelmän och -kvinnor.

Vi kommer att fira vårt 70-årsjubileum på Axevalla folkhögskola. Årsmötesförhandlingarna blir som vanligt på lördag eftermiddag men redan på fredagen bjuder vi in till spelträff på folkhögskolan. För de som vill erbjuda kvällsmat och övernattnings till självkostnadspris. På lördagens förmiddag blir det workshop med Sune Falk med bl.a låtar efter hans farfars bror Hugo Falk. Mer info i tidningen.

Som om det inte var nog så står vi i år som värdar för riksförbundet SSRs årsmöte

27-28 april. Även detta tänker vi hålla på Axevalla folkhögskola. Alla är hjärtligt välkomna att delta i det buskspel som brukar bryta ut fram på kvällskvisten både på fredagen och lördagen. På lördagen håller dessutom Västra låtverkstan konsert för mötesdeltagarna.

Nytt för 2018 – Digitaliseringen.

Vi har försökt ett par gånger tidigare men nu går vi fullt ut. Vi slutar med utskick i brevform och förlitar oss istället på att de flesta kan ladda ner filer från vår hemsida. Det gäller t.ex årsmöteshandlingarna: dagordning, verksamhetsplan, verksamhetsberättelse m.m. Det är främst av två anledningar: en är ekonomi, portot höjs hela tiden och är en stor post för oss (600 brev á 9 kr är 5400 kr) samt för det andra, tiden, det tar tid att skriva ut, kuvertera och åka iväg till posten med strax över 600 försändelser! Epost och hemsida är dessutom lättare att hålla uppdaterade.

Jag avslutar med Carl Michael Bellman,

Fredmans epistel nr 2 –

Til Fader Berg, rörande Fiolen.

Nå skrufva Fiolen,

Hej! Spelman skynda dej.

Kära Syster, hej!

Svara inte nej,

Svara Ja så bli Vi glada.

Sätt dej du på stolen,

Och stryk din Silfversträng;

(visst verkar den handla om kvinnliga spelmän?)

Jag ser med tillförsikt fram emot 2018. Nu är det vårt ansvar att fylla året med musik, sång och glädje!

Per Oldberg
ordförande

Nu blir vi riktigt digitala!

Vi kommer alltså, som sagts på annan plats, att sluta med våra brevutskick. Vi kommer att lägga upp dokumenten inför årsmötet på vår hemsida VSF.NU, under Verksamhet i pdf-format.

Vi har lagt väldigt mycket tid på att skriva ut, kuvertera och frakta brev till posten men vi vill att tiden vi lägger på förbundet går till andra, i våra ögon, viktigare saker. Som t.ex att organisera Vara-kursen, Ornungastämman eller Sjövikskursen, eller andra för vår kärnverksamhet vitala delar.

Skulle det nu vara så att du absolut inte vill eller kan ta hem filerna från Internet så hör av dig till mig (se nedan) så löser vi det. Vi

kan fortfarande skicka brev, men vill slippa den stora mängden som det har varit innan.

Samtidigt vill jag också uppmana alla våra medlemmar att tycka till. Vad vill just du att förbundet ska göra, stödja eller kanske låta bli? Skicka ett mail på ordforande@vsf.nu eller varför inte ett brev, till mig. Vi har hela tiden intentionen att bli bättre så tala gärna om ifall något behövs klaras ut, risas eller berömmas!

Per Oldberg
Lindormsgatan 27
506 44 Borås
070 – 273 83 63

Västergötlands spelmansförbund bjuder härmed in till en årsmöteshelg den 24-25 februari på Axevalla folkhögskola, Axvall.

Program

- Fredag** Spelträff, en kväll helt ägnad åt buskspel
Middag 18.00 (förbokas, 80 kr)
Buskspel
- Lördag** Frukost (ingår i inkvarteringen, annars 50 kr)
Workshop med Sune Falk 10.00-12.00
12.30 Lunch (förbokas, 80 kr)
14.00 Allspel
15.30 Årsmöteshandlingarna finns som PDF-filer för nedladdning på vår hemsida, vsf.nu. Vill du ha handlingarna i pappersformat så hör du av dig till Per Oldberg (se nedan) så löser vi det.
17.15 Middag (gratis för medlemmar)
Dans till spellista + buskspel

Övernattningsmöjligheter i flerbäddsrums (enklare standard) finns för det facila priset 250:-/person/natt (inkl. lakan, handduk o frukost) **och det måste bokas senast 12/2!**

Årsmöteshandlingarna finns att hämta på hemsidan www.vsf.nu

Anmälan på dinkurs.se/arsmote2018 eller till Anders Brissman (se nedan)

OBS Årsmötesmiddagen på lördag är gratis för medlemmar men kräver föranmälan.

För mer info:

Per Oldberg, 070 - 273 83 63, ordforande@vsf.nu eller
Ola Wirtberg 070 - 855 88 23, ola.wirtberg@telia.com eller
Anders Brissman, 072 - 528 91 28, kassor@vsf.nu

Spelträff på Axevalla Folkhögskola

Fotografiet är taget på Axevalla Folkhögskola någon gång på 1930-talet. Mitten främsta raden Johan Alfred Lindell. Stående 3:e från höger Nils Stålberg. 2:a från vänster en Hakberg.

Vi hälsar nya medlemmar välkomna

Namn	Ort
Hampus Borg	Fagersanna
Elisabet Efttring	Västra Frölunda
Eva Elvesson	Myggenäs
Anne Marie Eriksson	Vårgårda
Karin Hagström	Göteborg
Saga Limmert	Landvetter
Eva Oldberg	Borås
Åsa Wallentin	Västra Frölunda

Vad är folkmusik?

Del 4 av Billy Lätt

Traditionsbäraren

En del av er som är läsare av «Västgötaspelmannen» har kanske fått med sig att jag skrev 3 artiklar här i tidningen med temat «Vad är folkmusik?» Det var i nr. 1, 2 och 3/2016. Jag avslutade den sista artikeln så här:

«Med denna 3-stepsartikel som bakgrund tycker jag det hade varit intressant att höra «Västgötaspelmannens» läsare bidra med synpunkter på frågorna jag ställer och på artikelns innehåll».

Det blev ett rop ut i tomma intet och tystnadens mörker blev lika kompakt som det är nu, alltså 5 januari 2018. Det blev inte någon respons i kommande nummer, så då fick bollen ligga där osparkad. Att artiklarna var välkommet lässtoff (mtrl.) för medlemmar i förbundet har jag dock fått bekräftat genom möten med ett flertal personer jag mött på stämmor och kurser. Frågorna jag ställde var:

Om vi ser på Västergötland och det många kallar västgötamusiken eller folkmusiken i Västergötland.

- Hur ser det ut i dag?
- Hur har folkmusiken och dess utövare tacklat den utveckling denna artikel handlar om?
- Hur har traditionen och traditionsbärarna klarat att bevara, utveckla och använda sin musik, sitt kulturarv genom 1900-talet och in i vår tid?
- Finns det något som kan definieras som västgötsk folkmusik, eller är begreppet för stort?
- Kan en musiktradition definieras utifrån ett geografiskt namn som heter Västergötland eller bör man «koka ned det» till en mer lokal definition?

Detta är ju tankar och frågor det kanske inte finns några klara svar på, men jag tycker det är intressant att reflektera runt detta när man själv är en del av ett kulturfält som existerar i en föränderlig tid.

Facebook

Så dök det plötsligt upp ett litet meningsutbyte på Facebook oktober 2017, där några spelkvinnor med västgötaaccent hade meningsutbyte om spelkvinnor och vilka spelkvinnor man menade var traditionsbärare i Västergötland. Konversationen startade med följande fråga: «Vilka kvinnor anser du vara viktiga traditionsbärare av västgötsk folkmusik?»

Oj! Där var det en fot som sparkade till den vilande bollen, men bollplanen var inte «Västgötaspelmannen», utan «Fejan». Naturligvis, där kommuniceras det ju om lite av varje, så varför inte om traditionsbärare? Bra.

Det kom olika namnförslag på låtspelande kvinnor och det som fängade mitt intresse

var att det lanserades spelkvinnor med helt olika bakgrund inom västgötsk folkmusik. En kvinna, som flera föreslog, har en solid förankring i delar av landskapets folkmusik, har en obruten muntlig tradition inklusive hela den form och modell som jag beskriver i artikel nr.2 - IFMC:s definition.

Alltså:

«Folkmusik är produkten av en musiktradition som har vuxit fram genom den muntliga överföringsprocessen. De faktorer som formar traditionen är:

1. Tradition. Kontinuitet som knyter nutid till förtid.
2. Etnisk/nationell/lokal identitet. Variation som springer ut av den enskildes eller gruppens kreativa puls.
3. Kontroll. Ett urval av samhällsgrupper som bestämmer den form/de former som musiken ska fortsätta i.»

Den andra spelkvinnan har sin plattform i ett avlägset landskap med släkt i Västergötland, men har inte tillägnat sig någon speltradition från landskapet som har de tre kriterierna som fundament. När hon en gång i tiden (1981) spelade in en skiva blev jag engagerad som en sorts konsulent/rådgivare för hur låtmaterialet som var från noter borde tolkas. Detta var ju musik efter spelmän som ingen då levande hade hört och musiktraditionen var inte levande enligt den muntliga traditionen jag nämnt. Det är inte givet att det resulterar i goda råd eller resultat när vare sig rådgivare eller den utövande musikern har klara referenser till traditionen. Skivan blev inspelad och med på inspelningarna var det 5 musiker, ingen av dem var från Västergötland. Det blev en jättefin platta av detta, rent musikaliskt.

Båda de två spelkvinnorna jag nämner här blir betraktade som traditionsbärare

i FB-debatten och det visar att det finns väldigt olika uppfattning om vad en traditionsbärare är.

Vad innebär det att vara en traditionsbärare?

Det är svårt att diskutera saker när man inte är enig om vad ord betyder eller står för. Därför bidrar jag nu genom att sparka traditionsbärarollen (inte rollen) i rörelse så får vi se om det blir mål denna gång - debatt i «Västgötaspelmannen»? Kanske det blir Facebook som blir arenan igen? Jag önskar lite mer djup i saker så jag föredrar artikel i tidningen. FB är lite för flyktigt medium tycker jag.

Vad lägger vi i ordet traditionsbärare?

Vad innebär det att vara en traditionsbärare? Är det några kriterier som ska uppfyllas?

De flesta av oss har stött på begreppet rätt som det är och jag har mött det både genom folkmusiken, genom hantverkare av olika slag och genom mitt jobb på «Folkekulturstudien» i Rauland-Høgskolen i Telemark. Där var det i i början av 1990-talet behov för definitioner av olika begrepp som blev använt i studierna. Ett av de begreppen var just traditionbärare. Här kom begreppet handlingsburen kunskap in och det hör vi vad det betyder. Kunskap som bäres genom handling. Om vi delar upp ordet traditionsbärare i två delar – tradition och bärare, så kan vi se att det är en bärare av en tradition. Ordet tradition kommer av tradera som betyder att överlämna eller överföra (artikel nr.1) I beskrivande uppslagsböcker och lexikon hänvisas det också till ord som hävd, gammal sedvänja eller vana och att det är en överföringsprocess genom en social praxis där kunskap eller en produkt överföres och vidareföres.

Här ser vi en klar koppling till IFMC:s definition av folkmusikbegreppet. En traditionsbärare kopplas alltså till en överföringsprocess där en muntlig tradering och handlingsburen kunskap är formen och en tradition är produkten.

Vad tänkte de äldre spelmännen om tradition och traditionsbärare?

Låt mig ta ett exempel från mitt eget spelmansliv och vad jag lärde av 3 viktiga spelmän i mitt liv. Ernst Hassel, Sven-Ingvar Heij och Artur Larsson. De spelade alla i en gammal obruten muntlig tradition och var noga med hur låtarna skulle spelas. Det var inte gjort i en «handvändning» att lära sig spela deras trinningar och andra polskor med rätt stråk, sväng och dynamik. De var alla tre konsekventa på hur de spelade sina låtar och särskilt när man kom till spel av trinningarna och vissa slängpolskor som var i släkt med trinningarna. De gav uttryck för att de var trogna mot traditionen och att dom spelade så som de lärt sig låtarna av äldre spelmän, sina källor. Jag frågade dom om de såg på sig själva som traditionsbärare. En av dom gav mig ett bra svar: «Ja en tradition har jag ju onekligen och bra kunskap är ju lätt att bära och det måste vara riktigt om man ska lära ut det vidare». En annan svarade att: «Jag kanske inte ser på mig själv som en traditionsbärare, men det verkar det som det är andra som gör». Jag t.ex. som ställde frågan gjorde ju det.

I perioden 1986-89 var jag anställd på Rikskonserterna och Musik i Väst i en 50 %-ig tjänst. Mitt uppdrag var att spela in spelmän i främst Skaraborg och skriva ned deras bakgrund och historia. Jag var hemma hos de flesta äldre då levande spelmän som hade något att bidra med, spelade in, spelade med, noterade och intervjuade.

Jag tog alltid upp frågan runt traditionsbärare, vad de tänkte om det i förhållande till sig själva och vad detta innebar. Det som gick igen som en röd tråd i deras reflektioner var att man ska ha lärt något, alltså låtarna och historiken runt låtarna av någon som själv lärt detta av någon som behärskar en tradition. När jag frågade om man kunde vara en traditionsbärare genom att bara lära låtar genom noter och själv tolka materialet så var de alla entydiga på det. Svaret var nej och en allmän uppfattning var att vara traditionsbärare av en speltradition var något värdefullt och något man jobbat för och att man är en länk i en lång kedja. Det var ett ansvar och ett förtroende.

Detta är en högst intressant iakttagelse för mig, inte minst eftersom det harmonierar med IFMC:s definition av folkmusiktraderingen. Sedvanan och den praktiske hävden bland äldre spelmän i Västergötland på 1980 talet stämmer med det «teoretikerna och akademien» kom fram till både 1907 (C.Sharp) och 1954 (IFMC)

Traditionsbärare – ett högvärdigt begrepp

Jag har åtminstone de sista 10-15 åren observerat ett antal gånger att traditionsbärarbegreppet och rollen har fått mer uppmärksamhet. Jag upplever att det har blivit viktigare för fler inom folkmusikfältet att framstå som traditionsbärare eller att man har haft kontakt med traditionsbärare och kanske varit där på besök. Det klingar lite av högvalör i att kunna visa att man kan koppla sig själv till en tradition. Det har kanske något med trovärdighet att göra? Antingen inför sig själv och/eller inför andra. Detta var också tydligt på Folkekulturstudia när jag jobbade där. Den som hade lärt sig spel eller ett hantverk av en traditionsbärare hade något att smälla i bordet med. Statusen studenter emellan var inte att ta miste på.

Efter vem?

I traditionsbärarfältet inom folkmusik är det ett begrepp som gör sig gällande och det är att ha t.ex. en låt *efter* den och den. Vad betyder det och när slutar låten att vara efter t.ex. Ernst Hassel, när blir låten efter Sven-Ingvar eller efter mig? Det är en av de frågorna som tas upp i den lilla Facebook-debatten. Mitt svar är samma som jag fått av mina nämnda läromästare och som också praktiseras här i Norge i folkmusikmiljön. D.v.s. att så långt man har säkra källor i en levande tradition så uppger man som regel vem låten är efter. Sven-Ingvar sa ibland att låten är efter August, pappa till Ernst. Det borde jag också göra men det blir efter Ernst eftersom jag lärt låtar av honom. Där är jag konsekvent inkonsekvent kan man säga. En låt som jag lärt mig av Sven-Ingvar och som han har efter Anton Lund är en låt av eller efter Anton Lund för mig, inte efter Sven-Ingvar. *Av* betyder ju att spelmannen har gjort låten, *efter* betyder att den är förmedlad av. När vi förhåller oss till noter, t.ex. upptecknade efter Carl Aron Hakberg, så säger man att låten är efter Hakberg, men man kan ju lägga till att han hade låten efter «Klockarn i Habo» (spår 1 på CD:n «Va geveb») om det är denna klockarpolska.

Vi har låten efter!

För en tid sedan var jag på en konsert där det bl.a. spelades låtar från Västergötland. Där blev en låt presenterad som att «nästa låt har vi efter Axel Sundström». Det kunde tolkas som att musikanterna lärt låten av Axel. Så är ju inte fallet eftersom det inte är någon idag levande som har träffat honom eller någon han lärt bort låtar till. Det blir mer rätt att säga att låten är efter eller att man har låten från noter i t.ex. bokverket «Svenska låtar - Västergötland». Kanske det var en tillfällighet att det blev sagt «vi har låten efter», eller medvetet.

Ja, då har jag tröskat igenom några tänkvärdheter runt temat folkmusik och denna gång med fokus på «Traditionsbäraren». De var ju flera frågor jag hade i början på denna artikel och det kan ju bli framtida teman att skriva om. Kanske någon tar upp stafettpippen den här gången? Oavsett så har jag fler teman jag vill skriva om framöver, bl.a. spelman kontra folkmusiker och institutionaliseringen och folkmusikutbildningarna som jag är inne på i slutet av artikel 3.

Till sist vill jag rekommendera «Västgöta-spelmannens» läsare att förkovra sig vidare i en avhandling «Traditionsbärare – är du genuin nog?» av Minja Klevebrant. (Göteborgs Universitet – Högskolan för scen och musik). Avhandlingen finner ni på nätet. Skriv in traditionsbärare så kommer artikeln upp: Gupea Gbg. Universitet.

Billy Lätt

Västgöta-spelman och konsulent relaterat till folkbildning
billy.latt@t-fk.no

Reds. anm.

De nummer av Västgöta-spelmannen som hänvisas till i artikeln finns att läsa/ladda ned från Västergötlands Spelmansförbunds hemsida <http://www.vsf.nu>

Intresseförfrågan Intresserad av forskning?

Vilka låtar lirade egentligen Spel-Orrarna? Vem var Pehr på Nabben? Vad kan vi finna källmaterial till den musik vi spelar på våra stämmor?

-Eller hur kommer vi att förvalta spelmannsmusiken i framtiden?

Är detta frågor som intresserar dej att forska vidare på?

Tankar finns att starta en studiecirkel om forskning på de teman som står våra medlemmar nära. Upplägget kan t.ex. vara en träff/månad under ett år. Material kan sedan publiceras i VS förstås. Är du intresserad av detta så hör raskt av dej till någon av oss i redaktionen eller styrelsen.

/Redaktör'n

Styrelsen för Västergötlands Spelmansförbund

Ordförande
Per Oldberg, Borås.
Tel. 070-273 83 63.
ordforande@vsf.nu

Sekreterare och postmottagare
Ewa Harrysson, Tibro
Tel: 0735-39 05 19.
sekreterare@vsf.nu

Kassör
Anders Brissman
Tel: 072-52 89 128.
kassor@vsf.nu

Ledamot & Webbansvarig
Fredrik Persson
Tel: 073-342 69 74
webmaster@vsf.nu

Ledamot
Johan Thorstensson
Tel 070-658 77 71
ledamot@vsf.nu

Ersättare
Lars Persgren, Vårgårda.
Tel. 070-493 12 36
persgren55@gmail.com

Ersättare
Anna Maria Lönning von Wolcker
Tel: 076-830 00 81
annamariavw@hotmail.com

Försäkringsansvarig
Britt Josefsson
Tel 070 - 268 73 55
bij@telia.com

Valberedningens sammank.
Mikael Pettersson
Tel 076-225 44 88
ambrosius_2006@hotmail.com

Förbundets hemsida

<http://www.vsf.nu>

Besök även vår Facebooksida!

Folkfest Ulricehamn 2018

fredag 9 mars

"Det rann kondens på fönstren, och folk stod på borden och spelade fiol" Borås Tidning mars 2016.

"På gatorna gick folk omkring och drog från krog till krog. Och alla drack varandra till, och dansade och log."
Cornelis Vreeswijk

Folkmusikkvällen som blev en folkfest!

För tredje året i rad skickas närproducerad folkmusik ut på turné genom Ulricehamn. Den folkmusikaliska helkvällen där musiker och publik möts i både finstämda och energifyllda akter, har utvecklats till en regelrätt folkfest. Ulricehamnare och spelmän trängs med varandra, spelar och sjunger, svettas och dansar... En unik upplevelse i en högst ordinär västgötsk småstad! Evenemanget rivstartar kl. 17.00 med konsert på biblioteket, och kvällen kulminerar i ett Sexdrega-jam framåt midnatt i andra änden av stan. Upplev vår lokala västgötska musikskatt i olika miljöer (bibliotek, café, pub, restaurang) på en och samma kväll. Fri entré överallt!

Foto: Karin Björk

Bibliotekskonserten som traditionsenligt inleder Folkfesten kl. 17.00 gästas i år av trion Doggerland. Med Nordsjön som kuliss spelar Doggerland folkmusik präglad av en ovanlig besättning, starka musikaliska tolkningar och smittande spelglädje. Från grovhuggna shanties till finslipade polskor tar de med publiken på en svallande färd genom både skogar och hav.

Därefter serveras mat och västgötsk mångfald längs gågatan. Fokus ligger som vanligt på den lokala traditionen. Traditioner är och har alltid varit i ständig rörelse, den västgötska folkmusiktraditionen förvaltas och skapas av oss som är där! Därför är det med extra stor stolthet vi i år kan presentera banden till ytterligare två konserter under kvällens program.

Foto: Sona Hellman

Först ut är Trio Törn som ger sin konsert på Bar Prego (café). Trio Törn är ett möte mellan tre starka personligheter med rötterna i den svenska folkmusiken som med den unika sättningen fiol, cello och nyckelharpa ständigt experimenterar med instrumentens möjligheter och som gång på gång provar traditionens gränser.

Foto: Privat

Lite senare på kvällen spelar World Culture Club på den arabiska restaurangen Hos Miro. World Music Culture Club är ett göteborgsbaserat musikerkollektiv som för kvällen består av Mai Ruby (sång), Abdilnassr Alahmad (oud) och David Bäck (sång/piano). Trion spelar musik från mellanöstern av bl.a. libanesiska Fairoz.

Spelmän och band (tex "Majlaget" "Kalvdans", Mikael Pettersson, Lars & Björn, "Emil & Folkfesten" m.fl.) står på spellistor, och det finns några lediga positioner i skrivande stund. Kontakta fiolanna@hotmail.com vid intresse. Det blir buskspel, allspel, allsång och kanske rent av dans. Den spelsugna allmänheten uppmuntras alltså att medtaga instrument! Den som först hugger ett tyst, oplanerat utrymme får det.

Tillresta musiker/buskspelare och deras entourage erbjuds gratis masslogi i Tingsholmssgymnasiets gymnastiksal. Riklig tillgång på liggunderlag i form av allt från yogamattor till tjockmattor finns att tillgå. Anmäl med namn, telefonnummer och e-postadress till fiolanna@hotmail.com. Info om hotell, vandrarhem mm: Ulricehamns Turistbyrå tel. 0321-595959, www.ulricehamnsturistbyrå.se.

Följ evenemanget på facebook "Folkfest Ulricehamn 2018"! Där uppdateras tider, spelplatser, spellistor och annan info kontinuerligt.

Varmt välkommen!

Hälsningar

Anna Mogren

spelande arrangör

Är du en traditionsbärare?

Foto: Ing-Marie Dahlgren

Pappa står i köket. I vår stora saftgryta blandar han grynkorvssmeten med sina välskrubade bonnahänder. Han smakar på den råa smeten. ”Mer salt och kryddpeppar!”. Jag smakar på den grå massan. Visst behövs det mer salt och kryddpeppar. Men också mer korngryn. Erfarenheten säger att vi ALLTID tar för lite korngryn i smeten. Farmors gamla blåvita assistent snurrar igång. Pappa matar det tuggande monstret med smet. Jag leder ut den fjälsterklädda korvsmeten i lagom tjocklek och delar upp korven i skollinjalslånga bitar. Mamma lägger dem i plastpåsar och min syster skriver etiketter. Under tiden berättar vi anekdoter. ”Kommer ni ihåg den gången när vi inte fick isär maskinen och mamma fick använda en gryta som slägga för att få bort

Foto: Ing-Marie Dahlgren

hornet från kniven?”. ”Anna, kommer du ihåg när du glömde överblivna fjälster högst upp i porslinskåpet, när det efter en månad började lukta så förskräckligt?” Jo, visst minns jag. Samma berättelser. År efter år. Jag har lärt mig att göra grynkorv, i rakt nedstigande led. Jag är en traditionsbärare. En äkta.

I Nationalencyklopedin kan vi läsa att ”tradition” betyder; att efterlämna ett mångdimensionellt arv i form av bl.a beteenden och synsätt från släkte till släkte. Att vara en ”traditionsbärare” betyder ”person med kännedom om den traditionella kulturen”. Vad betyder det att vara en traditionsbärare för oss inom folkmusikkulturen?

Jag har aldrig fått folkmusiken via bröstmjölken. Inga spelmän satt i vårt kök och spelade långt in på nätterna. Mina föräldrar lyssnade på LP. Jag somnade till Beach Boys och Elvis. Inte till Ernst Hassel. Till trots var jag dock inte folkmusikaliskt förlorad. Musikskolan i Falköping bjöd på nittioalet in till helgkurser i folkmusik. Artificiellt pumpades folkmusiken in i mina ådror av riksspelmän och nyfikna fiolfröknar med förkärlek till barockmusik.

Idag finns många tillvägagångssätt för att införskaffa sig materiel för låtinlärning samt att föra traditionslåten vidare. Både personer som vuxit upp och somnat till ljudet av trinningar och sedan själva anammat spelmanstraditionen samt de som stiftat kontakt med folkmusik enbart via notböcker, har möjligheten att föra låtarna vidare genom kurser, youtube, lärlingsskap eller skivinspelningar. Hur lär du dig dina låtar som du sedan benämner tillexempel ”en polska efter Hassel”?

Våra västgötska notsamlingar och insamlare (t.ex Svenska Låtar, Filip Engkvist, Lantmansson, Stålberg och Ivar Johansson) har med sitt fantastiska insamlingsarbete också satt en stämpel på vem vi säger att vi har låten efter. En stämpel som inte säger mycket om hur låten har vandrat genom generationerna innan den tecknades ner.

Med tiden har jag börjat fundera mer och mer på fenomenet att ”ha en låt efter” en äldre, sedan länge död, spelman. En spelman som jag inte har träffat öga mot öga. Mina läromästare inom folkmusiken har kanske, om de haft tur, lärt sig låten direkt av ”källan” och kan berätta anekdoter kring spelmannen och inlärningstillfällena, på samma sätt som jag kan göra om vår grynkorvstillverkning. Jag blir en andra, eller till och med tredje, generationens traduktörer. Jag går tillbaka till uppteckningar gjorda för sextio år sedan. Jag lyssnar på inspelningar. Jag jämför. Låten har ändrats. Jag väljer ut

det ”göttaste” och lär låten vidare. Kan jag nu säga att denna fantastiska vals är efter Carl-Aron Hakberg? Nja, jag väljer att berätta kedjan. Av vem jag har lärt mig låten och vem den i sin tur lärt sig den av, hänvisa ett ornament till inspelning med Arne Hakberg samt att berätta var man kan hitta nedteckningar och inspelningar på hur det lät ”förr”. Traditionsbärare?

För er ungdomar som är i full färd med specialarbete till Sjövik är detta ett uppslag till fördjupningsområde. Hur ser dina lärare i västgötsk folkmusik på begreppet ”att vara en traditionsbärare”?

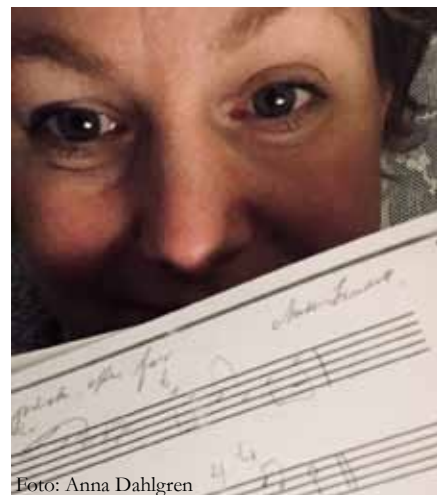

Foto: Anna Dahlgren

Är jag traditionsbärare inom grynkorvstillverkning? Sven-Ingvar Heijs visor? Hakbergsläktens låtar? Västgötsk folkmusik? Svensk folkmusik? Och hur är det egentligen med polonäsarna från Sexdrega? Kan någon vara traditionsbärare av dem?

Detta är min syn och mitt dilemma när vi kommer till begreppet ”traditionsbärare” och att ha en låt ”efter” en viss spelman. Kanske håller du med? Kanske blir du provocerad? Är det en generationsfråga? Ser fram emot givande diskussioner med högt i tak det närmsta året!

Väl mött!

Anna Dahlgren.

Pedagog, riksspelman på västgötalåtar samt grynkorvstillverkare i fjärde led.

”Dans är livet”

av Ingrid Green, efter en Ransäterstämma, för länge länge sedan

Polkan kräver av sin man allt och inte så mycket.

Han får tycka vad han vill och se ut hur som helst, bara han känner polkan i hela sig på samma sätt som jag.

Bara han kan låta sin polska möta min polska och hitta fram till tvillingskapet – hemligheten mellan två. Som trots allt inte kräver så mycket!

Edvard Johnsson (Ås-Edvard) spelman och skomakare i Ryggebol

Edvard Johnsson var yngst i en syskonskara av fem och född 1847 död 1932 gift med Anna Charlotta Simonsson född 1850 död 1922. Märta som är barnbarn till Edvard, bor idag på Højdenhemmet i Lerum, fyller 97 år nästa gång. Hon berättar:

- En ritual som Edvard alltid gjorde varje kväll var att dricka ett glas samarin och dra upp Amerikaklockan som hängde över sängen. Det var också det sista han gjorde i livet.

Edvard Johnsson och Anna Charlotta Simonsson

På morgonen 2/4 1932 hittades han död i sin säng av Märta's mamma Hulda. Hon sprang ut till barnen och skrek att pappa var död. Barnen blev ju jätteförskräckta att deras pappa hade dött. Det visade ju sig efter en stund när uppståndelsen hade lagt sig att det var Huldass pappa, alltså Edvard som hade dött lugnt och stilla i sömnen den natten.

Märta minns när svepningen var. Då hade dom klätt hela rummet i vita lakan och barnen tvingades att klappa Edvard på kinden. Det skulle skydda dom ifrån hemsökelse och annat i framtiden sas det. Det tyckte Märta inte om.

När jag frågade Märta hur Edvard var som person så sa hon med en glimt i ögat "Han var lat". Han satt hellre inne och spelade än vara ute på gården och hjälpa till. Om det var lathet eller ointresse för nåt annat än att spela fiol vet jag inte, men jag kan förstå det. Har man en lat i huvudet så är det svårt att släppa tankarna på den. Man vill ju bara "sätta den".

Följande är taget ur en bok som heter "Folkliv och Folkdikt i Vättle Härad under 1800-talet" där författaren Helmer Olsson intervjuar Edvard 1930 där han berättar om spelmannens roll på ett Bröllop.

Då Johnssons syster gifte sig 1855, var Edvard åtta år gammal. Hon kläddes i Ölslanda (Lerums socken) inte så långt från sitt eget hem. Där samlades också alla bröllopsgästerna och sedan steg bruden

in i en droska och åkte till brudgummens hem i Oryd där bröllopet ägde rum. Före droskan red två spelemän som spelade brudmarscher och framför dem två förridare. Efter droskan med bruden följde flera lass med gäster. Edvard gick i riktig spänning under första bröllopsdagen, för det var han som skulle ta skorna av bruden på kvällen. I en sko hade hon en 25-öring. Det var någon tur med att bruden fick "dansa på pengar" Edvard hade spelat

på många bröllop. Det var för det mesta två spelemän. En fiol och en klarinett. Spelemännen fick stå vid dörren och spela tills alla bröllopsgästerna anlant och stigit in.

Traktören eller "far i går" som han också kallades tog emot gästerna med en sup så fort de kommit in. Den fick de betala 25 öre för. Det stod ett par tre glas på en bricka och ur dem fick de dricka, den ena efter den andra.

Då brudföljet anlant till ett bröllopsställe så ledde förstyret (värden) fram bruden till trappan där brudgummen tog emot henne. Sen blev det vigsel och efter vigseln, skål får brudparet. Först skålade prästen, sen förstyret och brudens far och därefter övriga släktingar. Och så lyckönskades brudparet samtidigt.

Edvard hade aldrig sett päll. Det var en fin blommig schal med en "duff" (tofs) i varje hörn.

Den förvarades i kyrkan och kom till användning vid ett och annat kyrkbröllop. Den seden att hålla päll över brudparet verkar ha försvunnit runt 1850. Brudkrona däremot var vanligt, men om bruden varit med barn då hon bar kronan så fick mannen betala "rumpeskatt". Det var en på ett ställe som länge blev fordrad på pengar, för att de skulle ha något att "limma kyrkan" med.

Efter skålen blev det middag. Då fick de klena smör på en skiva och sen fick de kött och potatis och så risgrynspannekaka eller "Strömåsa" d.v.s. plättar med sylt och grädde och så blåbär som garnering.

Efter middagen tog dansen vid. Först dansades brudpolske, sen menuett, så kadrilj, därefter blev det vals och annan dans. I Hemsjö dansade de väldigt gärna "engelskor".

Förstyret dansade första dansen med bruden, därefter nära släktingar och goda vänner. Man brukade vänta med dansen

till dess prästen gett sig iväg, men ibland stannade han och tittade på.

"Se må rätten va de allt prästen sum skulle dansa första dansen" Var och en som dansat med bruden fick lämna danspengar, som brudkvinnan tog emot.

Förstyret tog upp "kakepengar" till brudparet. Det hette att de skulle "lägga på kaka". Kakepengar och spelmanspengar togs upp då de åt kvällsmat första kvällen. Sen kunde det ju hända förstås att de tog upp pengar fler gånger. Det var ett bruk förr att kronan skulle dansas av bruden. Men det hade inte förekommit i Edvards tid.

Toddy kunde gästerna laga till åt sig när som helst under dansen. Det fanns på ett bord, så det kunde göras i ordning. Kvällsmaten kom fram på småtimmarna och sen var det slut.

I Olof Anderssons anteckningar 1924 står följande att läsa:

Edvard Johnsson, Åsen, Ryggebol, Stenkullen född 1847 2 okt. i Skallsjö Stomm. Stomm är gårdsnamn under Floda. Lärde spela "när han låg i vaggan". Har inte lärt av någon särskild, men han hörde en spelman "Lars i Västergårn" från Skallsjö Stomm samt August Målsson från Gråbo. Har spelat på många bröllop. Började som 16-åring att spela på bröllop.

Hade en spelman Stenström från Alingsås i sällskap. Denne var fiolist och klarinettist. Dog omkring 1918. Lars i Västergårn dog omkring 1855. En gammal spelman Andreas från Pålstorp och en klarinettist "Norda-Lasse" var på ett bröllop då Johnsson var 8 år gammal.

Andreas satte då strängar på Johnssons första fiol. Johnsson spelar sina polskor i ett

Edvard och Anna Charlotta Johnsson

anmärkningsvärt högt tempo. Han har varit med på spelmanstävlingar i bl.a. Alingsås, Göteborg, Herrljunga.

Vid mina forskningar om Edvard fångade en spelmanstävling i Göteborg 1907 mitt intresse. Där fick Edvard och Janne Stenström vardera 15kr i pris för samspel. Efter att ha läst alla artiklarna på microfilm från spelmanstävlingen 1907 så insåg jag att det skulle bli för mycket att ta med i denna berättelse om Edvard. Det som finns skrivet i Göteborgs-Posten 1907 om denna spelmanstävling får bli en separat artikel. Nedanstående är ett litet utdrag.

”Det starkaste bifallet ägnades emellertid åt Janne Stenström från Alingsås och Edvard Jonsson från Floda, som tillsammans spelade flere låtar, den ene klarinetten, den andre fiol. Alldeles dräplig var en kavat bröllopsmarsch, som de tycktes spela mer än vanligt ”con amore”. En annan melodi, en mycket rolig Alingsåspolska, måste de taga dacapo. De hälsades med frenetiskt bifall af publiken som var ännu talrikare än föregående kväll”

Edvard har också förmedlat en ovanlig Staffansvisa i moll med fem versers text nedtecknad 1930

Det som fascinerat mig i mina forskningar om spelmän i trakten är att låtarna har fått ett helt annat liv när jag vet vem som förmedlat dem. Det händer allt som oftast när jag spelar låtarna att tankarna far

Edvard och en för oss okänd pojke, bilden tagen omkring 1907 i Alingsås.

tillbaka till den tiden då de spelades ”live”. Tänk om man kunde veta hur det lät?

Nu får vi nöja oss med att spela låtarna och föra dom vidare till kommande generationer, för vem skall annars göra det?

Torbjörn Olofsson
torbjorn@folkton.se

Dansen går vidare i Hönsa bygdegård

Folkdanslagets traditionella 3:dje dag juldans drog stor publik även denna gång, en bra bit över hundra personer, varav mer än hälften hade instrument med sig. Redan före utsatt tid kom de första spelmännen och dansare till bygdegården. Det dröjde inte lång tid innan de flesta utrymmena var fyllda med glada och spelsugna musiker. Det spelades på många olika instrument, dragspel, durspel, gitarr, mycket fioler, basfiol, spilpipa, nyckelharpor och även på såg, vilket kanske inte är så vanligt. Det bildades många olika konstellationer som spelade ihop

Foto: Elof Johansson

sig så att de sedan kunde komma upp på scenen och spela så att de som inte hade instrument kunde få chansen att dansa. På det sättet avlöste de varandra för att förnöja publiken som dansade under kvällen. Både

vals, schottis och många andra danser fick publiken att verkligen trivas, även en hel del polskor spelades under kvällen.

Bland spelmännen fanns det flera riksspelmän på plats, vilket är trevligt.

Foto: Elof Johansson

Besökarna kom långväga ifrån både från Uppsala och Dalarna men även flera från Borås och Göteborgstrakten. Träffen i Hönsa är ett av få tillfällen under vinterhalvåret som spelmännen får chansen att träffa varandra, byta melodier och umgås. Att folkmusiken fortfarande är populärt syns på att det är många yngre som kommer och spelar så tillväxten är god. Tillställningen fortsatte till långt in på småtimmarna och alla var ense om att det varit en mycket trevlig spel och danskväll.

Elof Johansson
ordf. Kyrkefalla-Ransbergs Folkdanslag

Vos möter Bryngelsson!

Marijke Vos från Nederländerna slog 2014 ned sina bopålar i Sjötorp och förgyller nu från gång till annan våra spelträffar. Hon började spela fiol som 9-åring. Via folkmusiken och spel till dans avancerade hon så småningom till orkesterviolinist, pedagog och dirigent, och har nu tagit ”den svenska folkmusiken” till sitt hjärta, med fokus på den västgötska.

Då vi råkadades på Bøjaträffen en härlig sensommar dag 2017 fångade hon mej med sitt nya projekt där hon tolkar Johannes Bryngelssons från 1774 nedtecknade polonäser och menuetter mm. Efter att originalen nu är ”faximilade” och offentliggjorda på visarkivets webbplats har Marijke fördjupat sig i dem och arrangerat sju stycken fyrstämiga galanta sviter relaterade till Bryngelssons tid.

Ett nytt grepp på Sexdregalåtarna

Marijke berättar:

”Jag valde att börja med en basstämma i galant barock stil eftersom jag tycker att den kommer närmast Bryngelssons urtext. Urtexten ger en mängd av information om interpretation om hur polonäser skall tolkas som liknar mazurkan och menuetten, och liknar en sorts blandning. Några av polonäserna kan man också se som gånglåtar. När jag antar att polonäs kommer från ”polonaise” eller polonez som är en hov/herrgårdsdans (paradsmusik till för att öppna en bal med, efter mönster angivna av dansledare) tycker jag den förlorar relationen med polskan.

Som musikalisk form liknar polskan en mazurka som är en blandning av tre folkdanser: mazurka, kujawak och oberek. Från 1600-talet var dansen populär vid det polska hovet men kom till Sverige (och resten av norra Europa) som folkdans. Därför tror jag att polskan har mer gemensamt med mazurkan än med polonäsen. Dessutom är en polonaise i den katolska del av Nederländerna, Tyskland och Flanderns karnevalsparad där man är förklädd och dricker mycket öl.

En polonaise är också en bakelse av maräng fylld med vispgrädde och frukt. Det går inte att dansa med en sån i magen tror jag.”

Nu kommer Marijke att lägga in ett antal av sina arrangemang på Folkwiki. Häftigt värre tycker vi i redaktionen och styrelsen. Stort tack för dina bidrag Marijke, och kul att vi får fler att engagera sig i vår västgötska låttradition! Tack också Per Oldberg för hjälp med artikeln.

Michael Eriksson

Sexdregasamlingarna i original finns inskannat på:
http://arkiv.musikverk.se/www/sexdregasamlingen_Bryngelsson_Johannes_notbok_h1636.pdf

Hur hittar man Folkwiki? Bara att söka på nätet!

Foto: Walter de Wilde

Marijke Vos
strykvos42@gmail.com

Västgötalåtar med kvinnliga förtecken.

Under hösten har kursen *Västgötalåtar!* för andra året i rad huserat på Axevalla folkhögskola. Deltagare var en blandning av några från förra årets kurs liksom helt nya deltagare. Särskilt roligt var det att kursen även lockade deltagare från andra håll än bara Västergötland. Även denna gång kom det ett gäng spelmän från Norge. En av dessa kan du möta på sista sidan i tidningen. Just detta att vi lockar folk "utifrån" är väldigt roligt tycker vi som arrangerar kursen. Ett av målen med kursen är ju att sprida Västgötamusiken.

Som tema för årets kurs hade Jenny valt "kvinnliga traditionsbärare", vilket vi kursdeltagare tyckte var himla intressant, vi är ju inte direkt bortskämda med låtar efter kvinnor och att ha detta tema samtidigt som höstens Metoo-kampanj kändes som bra tajming.

Jenny hade verkligen lagt mycket möda i förarbetet till kursen och skraddarsytt kursrepertoaren med både stämmor och komp. Under kursens gång delade hon med sig av sin forskning från både outgivet material och gamla inspelningar. Kvinnorna är svagt representerade i både uppteckningar och inspelningar så det var väldigt spännande att få ta del av detta material. Allt vi lärde oss spelade vi in både med ljud och bild och lade upp i en Drop-box på nätet. Som avslutning på kursen fick vi en sammanställning av det vi gjort. Då jag tycker det är viktigt och inspirerande att lyfta fram denna del av spelmanshistoriken kollade jag med Jenny om jag fick använda den i en artikel och fick då denna sammanfattning av 2017 års *Västgötalåtar!*

"Kursen inleddes med att vi fick lyssna på en inspelning med Elvira Elander från Torestorp som trallade en svängig polska. Låttutläringen började med två polskor efter **Amanda Ågren** (1837-1931) från Trollhättan. Under hennes barndom pågick det stora sluss- och kanalbyggen i trakten och ibland anordnades danstillställningar av soldater som arbetade vid kanalen. Vid dessa tillfällen både hörde och lärde sig Amanda låtar och visor som hon senare i livet sjöng eller spelade på piano. Hon tecknades upp av sitt barnbarn Gösta Klemming som i sin notsamling skriver att "hon hade förmågan att spela den tidens dansmusik med en sjuårdeles schvung". Den första polskan vi fick lära oss var efter hennes morbror, fanjunkare Mörk och den andra efter en ingenjör som hon hört spela i början av 1850-talet, därför kallade vi den "Ingenjörspolskan".

Vi fortsatte med en vispolska efter **Selma Johansson** (f. 1896) från Landvetter, en västgötsk variant på en visa som finns bl. a i Värmland. Vi fick även texten så vi både

spelade och sjöng den. Selma och systern **Elsa Rolkeby** (f 1901) var bägge duktiga vissångerskor och döttrar till fiolspelmanen "Johan på Sandliås" (1859- 1919) som spelade mest i trakterna kring Landvetter och Råda.

Vidare fick vi lära oss två polskor efter **Johanna Andersdotter** (f 1812-) från Kalv i södra Västergötland. Hon sågs ha varit mycket musikalisk och sjöng gamla polskor. I sin ungdom vistades hon på gården Erikslund där hon träffade spelmanen och vissångaren Blande Petter. Han var inhysejon som rörde sig i trakterna kring södra Västergötland och Halland. Liksom många av de kvinnliga traditionsbärarna tecknades Johannas polskor upp genom en manlig släkting i detta fallet hennes son, Johannes Erlandsson.

Gerda Thim

Foto: ur Stålbjergsamlingen

Nästa kvinna vi mötte var **Gerda Thim**. Hon spelade fiol och ställde som ensam kvinna upp i flera spelmanstävlingar. Gerda spelades till och med in på fonograf av Nils Stålbjerg. Vi sjöng och spelade en vispolskan «När jag kommer genom kyrkporten in...»

Vårt andra kurstillfälle startade med en polska efter **Anna Bengtsdotter** (1801-1887) från Härryda, hon sjöng polskan (som är en variant på «Greta lilla») för sitt barnbarn Robert Johansson som många år efter hennes död tecknades upp i *Svenska låtar*.

Vi tog "Vals efter **Spelemaja**" i repris från förra årets kurs eftersom den blivit en riktig hit. Valsen har snabbt spridit sig och nu kan man höra den spelas på spelträffar och stämmor både här och var. Vi fick höra några målade beskrivningar av Spelemaja hämtade från Landsmålararkivet, om hur hon spelade för kungen, klädde

ut sig för att spexa på bröllop och inte minst, hur hon tog plats som spelman på danser och tillställningar i en tid då detta var långt ifrån en självklarhet för en kvinna. Vi spelade en enkel men svängig schottis efter **Elna Svensson** (f 1899) från Ekby som blev inspelad på durspel 1974 och fortsatte med en halsbrytande fingervrickare i B dur efter **Johanna i Halla** (1839-19129). Johanna omnämns som en duktig fiolspelterska som till och med spelat på en konsert i rådhusalen i Borås.

Anna Karlsson

Foto: Privat

Vi fick lära oss "Store Lars visa" efter **Anna Karlsson** från Hyssna. Det berättas om Anna att hon sjöng med stark och klar röst och att hon på ett teatraliskt sätt återgav visornas innehåll. Anna både sjöng och spelade fiol och är en av de ytterst få kvinnliga traditionsbärare som blev upptecknade direkt, i hemmes fall både av Torsten Edlund och Nils Stålbjerg.

Sist men inte minst fick vi Ronna Marias vals, en vals som finns i många varianter.

Anna Maria Karlsson (1868-1947) var sömmerska från Gunntorp. Hon bodde på torpet Rönnet och fick därav namnet Ronna Maria, hon fick 9 barn. Hon hade lärt valsen av sin far och inledde alltid med denna vals när hon tog ner fiolen från väggen".

Det här är vad vi sysslade med på *Västgötalåtar!* hösten 2017. Det har varit otroligt kul och givande. Jag som inte har så stor erfarenhet av Västgötamusiken tycker att det är fantastiskt med denna djupdykning. Har du lust att delta? Då finns det möjlighet under hösten 2018 då vi kommer att ha en ny kurs.

Ann-Katrin "Olga" Hellner

Ingegerd Persson har forskat vidare om Johanna i Halla och kommit fram till nya uppgifter om henne som hon redogör för i ett par artiklar, här är del 1.

Johanna i Halla

Många av oss har säkert spelat en vals som vi har efter Johanna i Halla. Vi har inte så många låtar efter kvinnor i Västergötland. Det gör att man blir nyfiken på vem hon egentligen var. När och var föddes hon? Vem kan ha influerat henne till att börja spela fiol? Var spelade hon? Kan vi få veta något om hennes liv? I Svenska låtar, Västergötland s.75 står det att hon var bosatt på torpet Halla i Roasjö socken. Är den uppgiften korrekt? Nej, det är inte rätt. Alla muntliga och skriftliga källor är inte korrekta. Källkritik är viktigt! Man kan inte heller alltid helt förlita sig på uppgifter från bara en husförhörslängd eller från CD-skivor för släktforskare. På en gård i Halla, Ljushults socken föddes 26/3 1839 en Johanna Augusta Hallin. Hon dog på fattiggården i Halla 1/5 1912. Hon är inte den Johanna vi söker. Den Johanna vi söker föddes 19/9 1799 på gården Årbo i Kinnarumma socken. Föräldrarna hette Nils Andersson (f 16/2 1763 i Krakavik) och Britta Jönsdotter (f 27/4 1771 i Höгна). De var båda födda i Kinnarumma, och de vigdes där 1792. På Årbo föddes barnen Anna Britta (18/9 1793), Magnus (12/6 1796-3/4 1798) och Johanna. År 1800 flyttade Nils Andersson och Britta Jönsdotter med barnen Anna Britta och Johanna till en gård i Halla, Ljushults socken. Ljushult, var liksom Roasjö och Hillared, en socken som tillhörde Sexdrega pastorat. Alla källor har inte uppgett rätt socken inom pastoratet.

I Långhems socken, Tranemo kommun finns en byggnad från medeltiden kallad Torpa stenhus. Bredvid Torpa stenhus uppfördes i slutet av 1700-talet en ny herrgård kallad Torpa trähus. År 1808 i augusti var Nils i Halla med dotter Johanna där för att under flera dagar delta i bröllopsfestligheter. Greve Sparre gifte då bort dottern Eleonore. Genom dagboksanteckningar förda av ungdomarna Sparre får vi veta en del om detta. Lördagen 13 aug. kom Nils i Halla, att som spelman bevista bröllopet. På aftenen dansade man i den stora salen i nya byggnaden. Söndagen 14 aug. firade man annandagsbröllop och alla grannarna var inbjudna. I kyrkan hölls gudstjänst av Mårten Lidell. Hans bror Gabriel Lidell och Nils i Halla framförde då musik med blåsinstrument där. Efter mat, dryck och kaffe på kvällen öppnades balen som varade till kl. 3 på morgonen. Måndagen 15 aug. serverades det också mycket mat, dryck och kaffe innan balen. Tisdagen 16 aug. reste Nils i Halla och den åttaåriga dottern hem. Hon hade spelat fiol och visat att hon kunde dansa mycket väl. Johanna hade alltså både möjligheter och tillfällen till att få lära sig både spela och dansa. Hennes far, Nils i Halla och Gabriel Lidell betydde säkert mycket för hennes musikaliska fostran. Gabriel Lidell var organist och klockare. I hans bouppteckning finner man att han hade

två fioler och en klarinett. Johanna skulle senare bli känd som bygdespelman och spela på många barnbaler och stora baler. Hon spelade många gånger vid danstillställningar i Borås rådhus. Gabriels bror, prostens och kyrkoherden Johan Mårten Lidell, blev 1827 skjuten och mördad. Det är en annan historia. På gården Halla föddes Andreas (10/4 1809) och Anna Maria (20/9 1812). Nils i Halla hustru, Britta Jönsdotter, dog 5/9 1818. Från 1821 bodde sedan Nils med barnen Johanna och Anna Maria på undantaget i Halla. Johanna vigdes 25/9 1825 med åbon Magnus Johansson Hedin (f 6/12 1796) från Julåsa Övergård, Roasjö socken. Han flyttade till Halla och blev ägare till en del av gården. Magnus var från resehandlarsläkten Hedin.

Fortsättning följer i nästa nummer.

Ingegerd Persson

ingegeerd_persson_partille@hotmail.com

Spelmanslaget Kafferast bjuder på Hembakat!

Laget som kommer från Göta Älvdalen (en person från Trollhättan, två från Lilla Edet, och sex från Ale) bildades 1991 och firade 25-årsjubileum 2016. De beslöt då att fira detta med att spela in en ny CD. De började inspelningarna under våren 2016 hos Börje Lindqvist på Lirec Studios utanför Uddevalla och kunde släppa skivan den 18 november 2017 i samband med en konsert i Skepplanda Bygdegård.

Lagets/föreningens ordförande Lena Rydén informerar att skivan i första hand är tänkt som en dokumentation över låtar som Kafferastmedlemmarna själva gjort under åren, därav namnet på skivan, "Hembakat". Sedan har de fyllt på med andra låtar de gillar att spela och sjunga.

De önskar oss och Er en god lyssning och framhåller att de också finns på Facebook! Vi i redaktionen grattar till jubileet och önskar dem lycka till de kommande 25 åren!

Spelmanslaget Kafferasts skivor kan beställas på telefon 070-491 73 84

Vår nya CD "Hembakat" 150:- kr

Tidigare skivor

"Nu ska du få höra" 100:- kr

"Nymalet" 100:- kr

"Vykort från Bohuslän" 100:- kr

Porto och emballage 25:- kr

Västgötalåtar!

tre kurshelger med
Jenny Elisabeth Gustavsson

Lindell-tema på Västgötalåtar!

Västergötlands spelmansförbund i samarbete med ABF och Axevalle folkhögskola är glada att återigen kunna bjuda in till tre fullspäckade kurshelger. Västgötalåtar! riktar sig till dig som är van att lära på gehör, vill tränga djupare in i västgötalåtarna och utveckla ditt låtspel.

Denna kursomgång vigs helt och hållet åt låtar efter spelmanssläkten Lindell från Lundsbrunn. Ett rikt låtmateriell och spännande persongalleri att bekanta sig med. Förutom låtspel och spelstil kommer kursen innehålla nedslag i både notsamlingar och arkivinspelningar, stämspel och arrangemang.

Både nya och gamla kursdeltagare är välkomna att anmäla sig. Man binder sig till alla tre helgerna så att det blir samma grupp under hela kursen. Kursledare är Jenny Gustafsson på fiol, riksspelman och pedagog. Alla instrument är välkomna.

När: 6-7 oktober

3-4 november

1-2 december

Var: Axevalle folkhögskola, Axvall.

Pris: 1 300:- /helg för medlemmar i Västergötlands spelmansförbund.

(3 900:- för hela kursen)

1450:-/helg för icke medlemmar.

(4 350:- för hela kursen)

Priset inkluderar kurs, helpension med logi i dubbelrum.

Anmälan görs på:

<http://dinkurs.se/axevalle2018>

Anmälan öppnar den 1 maj och stängs den 1 augusti

OBS! anmälan är bindande och avser alla tre kurshelgerna.

Förfrågningar:

Ann-Katrin "Olga" Hellner

Tel 0708-74 44 14 (kvällstid)

Kursen har plats för 20 deltagare.

Besked om antagning och ytterligare information skickas ut ca en månad innan kursstart.

**Varmt välkommen
med din anmälan!**

Västgöta spelmannen stämmer av med...

Foto: Anne Sundström

Namn: Bryony Harris

Hemvist: Fredrikstad, Norge

Vilket instrument spelar du: Tin whistle och fela.

Vad fick dig att börja spela: Växte upp i ett musikaliskt hem i England och började med piano och blockflöjt som barn. Spelade även oboe i 30 år. I 20-årsåldern började jag med tin whistle och spelade irländsk, skotsk och engelsk folkmusik. Började med fiol vid 63 års ålder i Norge.

Vad lyssnar du helst på: Allt från rock och jazz till klassiskt och folkmusik.

Vad spelar du helst: Folkmusik, norsk, svensk och brittisk.

Blev inspirerad av svenska spelmän på besök i Fredrikstad och när jag gick Varakursen, sedan har det intresset vuxit.

Vad lyssnar du inte på: Rap.

Vad gör du när du inte spelar: Vandrar i naturen, är intresserad av film och fotografering. Är nu delvis pensionerad men arbetar fortsatt som psykoterapeut med egen praktik.

17 februari

Spelmansstämma med Hisingens Spelmanslag 17.00-24.00 i Lundby Hembygdsförenings lokaler, Prästvågen 11 på Hisingen. Info: Anki Lövgren knaverstad@gmail.com el. 0704-71 54 80

23-24 februari

Spelträff och Årsmöte på Axevalla folkhögskola Se inbjudan sid 3

9 Mars

Folkfest Ulricehamn 2018 Se artikel sid. 6

16-17 Mars

Spelmansstämma på Hotell Lerdalshöjden Info: info@lerdalshojden.se

18 april

Presstopp för Västgöta spelmannen nr 2-2018

20-22 april

Återträff kursen Västgötalåtar.

21-22 april

Kom och Spela, med Bokenässets ådra. Fullspäckad helg med spelkurser, slöjd, konsert, allspel, dans föredrag mm i Bokenässets Bygdegård <http://www.bokenasetsadra.se>

21 april

Spel- och dansträff i Lygnareds gamla skola kl 19.00 Info: Inger och Per Johansson 0322-18292

10 maj

Spelmansstämma i Slottskogen Info: goteborg.folkdansringen.se

3 juni PRELIMINÄRT!

Skivsläpp med Trinning Skivsläpp kommer att äga rum preliminärt den 3 juni på Alphems arboretum utanför Falköping men inte spikat än Håll utkik på VSF:s hemsida, Trinnings hemsida och sid på FB.

15-17 juni

Ransäterstämman Info: www.ransaterstamman.se

15-17 juni

Degerbergastämman.

Vecka 22

Västgöta spelmannen nr 2 utkommer

Glöm inte att tipsa om era kommande evenemang och sända in annonser till stämmor och träffar till tidningen innan nästa presstopp 18 april.

OBS! Nr 2 täcker perioden fram t.o.m oktober 2018!

Mejla till: olga.hellner@gmail.com

Årsmöteshandlingar finns att hämta på hemsidan www.vsf.nu
Vill du ha handlingar hemsänd med post kontakta ordf. Per Oldberg

Glöm inte att betala in medlemsavgiften.

Du kommer inte att få något inbetalningskort för medlemsavgiften hemsänt så när du betalar avgiften vill vi att du uppger namn, adress och E-postadress på betalningen!

2017-års "Sjövikare" har redan betalt för 2018. Hedersmedlemmar är avgiftsbefriade.

Styrelsen

Du vet väl om att du via www.vsf.nu kan ta del av aktuell föreningsinfo, kalendarium samt skaffa instrumentförsäkring eller beställa något ur förbundets artikelsamling? Vill du ha hjälp med att sprida info om en tillställning i spelets eller dansens tecken?

Vill du att den ska bli en del av tidningens och hemsidans kalendarium?

Tveka då inte att kontakta tidningsredaktionen: vsf.redaktion@outlook.com samt webmaster: webmaster@vsf.nu

Redaktionen tar tacksamt emot uppslag till artiklar, eller färdiga dito samt bildmaterial.

Vi vill att texter är i Word-format och korrekturläst. 10 cm spalt är ca 1000 tecken inkl mellanslag.

Bilder ska vara i JPG-, EPS - eller TIFF-format upplösta i 300 dpi, och separat, dvs ej ihopredigerade med texten.

Fotografens namn, liksom kontaktuppgifter till författaren.